

Силабус
Філософія освіти
2024-2025 навчальний рік

Освітня програма «СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ЗАХИСТ УКРАЇНИ)»

Спеціальність: 014.16 Середня освіта (Захист України)

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Рівень вищої освіти: другий

Викладач

Кафедра

Посилання на сайт

Контактний телефон

E-mail викладача

Графік консультацій

Валентина ДУДЕНОК

історії та філософії

<https://bdpu.org.ua/faculties/gef/structure-gef/kaf-istor/composition-kaf-istor/dudenok/>

+380 99 300 70 15

Dudenok.vi@gmail.com

середа, 09.35-10.50.

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Форма навчання	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
3 / 90 год.	очна (денна)	12 год.	12 год.	66 год.	залік
	заочна (дистанційна)	8 год.		82 год.	

Семестр: осінній

Мова навчання: українська

Ключові слова: освіта, самосвідомість, тенденції, розвиток, постмодерн, дискурс, концепт, синергетика.

Мета курсу: поглиблювати наявний стан світоглядної культури і навичок абстрактного мислення, проаналізувати феномен освіти в контексті сучасних світоглядно-методологічних парадигм антропології і аксіології. Формування і розвиток наукової картини світу студентської молоді неможливе без філософії як теоретичної основи світобачення та певного методу відношення до життя. Філософська культура магістранта зумовлює як адекватне сприйняття навчального матеріалу практично всіх наук, так і виступає передумовою його формування як особистості. Вона також обумовлює ефективність виховної роботи, оскільки підвищує загальну культуру мислення, вміння раціонально відібрати з потоку наукової інформації необхідний матеріал. Оволодіння філософією сприяє становленню самосвідомості, інтелектуальному розвитку, вмінню знаходити оптимальний вихід з ціннісно-кризових ситуацій.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Філософія освіти” є

- опанувати філософію як специфічну форму людського знання, що є водночас наукою та формою суспільної свідомості, розкрити специфіку і значення філософії освіти;
- поглибити знання основних філософських законів, що є універсальними законами розвитку природи, суспільства, індивіда.

- оволодіти основами теорії аргументації та доказу
- зрозуміти взаємозв'язок філософії освіти та релігії, їх історичний взаємовплив.
- засвоїти основні сучасні світоглядні парадигми, вміти критично ставитись до них.
- осягнути філософію не лише як певну суму знань, а насамперед – усвідомлене відношення до світу.
- ознайомитися з основними проблемами аксіології, в тому числі і в контексті пошуків сенсу життя.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Філософія освіти як наука.

Тема 1. Предмет філософії освіти.

Предмет і природа філософського знання. Філософія як специфічний тип знання. Поняття освіти. Виникнення філософії освіти. Актуальність проблематики філософії освіти. Інституціоналізація філософії освіти. Методологія і функції філософії освіти. Еволюція предмету філософії освіти. Гуманістична переорієнтація сучасного суспільства. Основні проблеми філософії освіти.

Тема 2. Соціальна та когнітивна природа філософії освіти.

Освіта в контексті історії філософії. Освіта як складова духовного виробництва в суспільстві. Фундаменталізація освіти та диверсифікації навчальних програм. Технологізація освітньої діяльності в контексті реалій інформаційного суспільства. Соціальні витоки філософії освіти. Причини освітньої кризи в суспільстві.

Змістовий модуль 2. Сучасна проблематика філософії освіти.

Тема 3. Основні проблеми сучасної філософії освіти.

Філософські концепції освіти. Основні напрямки розвитку філософії освіти. Філософія як теоретична основа світогляду. Поняття іманентного та трансцендентного як специфічний спосіб упорядкування картини світу. Релігія і філософія в пошуках першооснов буття.

Світогляд людини і її самоактуалізація як проблема філософії освіти. Антропологія освіти. Аксіологія освіти. Наука і освіта в сучасному інформаційному суспільстві. Постмодернізм і класична філософія освіти.

Нові концептуальні парадигми філософії світи. Проблеми становлення філософії освіти в Україні.

Тема 4. Еколого-планетарний вимір системи освіти

Узагальнююча парадигма розвитку суспільства. Поняття технократичної цивілізації. Коеволюційна стратегія розвитку природи і суспільства. Екологічний імператив. Екотехнічний переворот як принципова зміна ціннісних орієнтирів. "Бумеранговий ефект." Ноосферні принципи функціонування єдиного планетарного комплексу. Редукціоністське розуміння парадигми екологічного світогляду.

Механізми подолання загальноцивілізаційної кризи. Синергетичний підхід до освітньої практики. Просвітницька та ціннісно-орієнтаційна діяльність по формуванню у індивідів екологічного мислення. Основні напрямки концептуалізації нової філософської парадигми сучасної освіти.

Змістовий модуль 3. Гносеологія освіти.

Тема 5. Основні поняття та ідеї гносеології

Загальні уявлення про теорію пізнання, її предмет і метод. Поняття "знання" і "пізнання". Багатоманітність форм пізнання. Поняття "гносеологія" ("епістемологія"). Становлення гносеології в історії філософії та її місце в системі філософського знання. Об'єкт, суб'єкт і джерела пізнання. Специфіка агностицизму і скептицизму. Чуттєве і раціональне пізнання. Сенсуалізм і раціоналізм. Проблема розуміння в пізнанні. Основні форми чуттєвого і раціонального пізнання. Розуміння як засіб пізнання. Феномен ірраціональності.

Змістовий модуль 4. Освіта в структурі світогляду.

Тема 6. Світогляд людини як проблема філософії освіти

Світогляд як духовно-практичне відношення до світу. Світогляд людини як проблема філософії освіти. Освіта в структурі світогляду.

Історичні типи світогляду (міфологія, релігія, філософія як наука). Міф як синкретичне відображення дійсності. Стихійна полісемантика міфу. Принцип антропосоціоморфізму. Міфи в сучасному житті людини. Міф як форма знання (дологічне мислення). Міф і релігія: єдність та відмінність. Релігія як віра в надприродне. Еволюція релігії. Віра як специфічна форма знання. Поняття наукового світогляду та умови його формування.

Тема 7. Антропологія як вчення про сутність людини

Поняття філософської антропології. Актуальність філософського вивчення людини. Проблема людини і світу в історії філософії. Характеристика основних філософсько-антропологічних принципів та проблем. Сучасні системи філософської антропології.

Проблема сутності людини, розвиток уявлень про неї в історії філософії. Проблема походження людини. Суспільство і особистість. Філософський зміст понять “особа”, “індивід”, “індивідуальність”. Свобода і відповідальність особи. Ціннісні орієнтації особи. Проблема сенсу життя людини. Принцип діяльності. Принцип єдності буття і мислення. Загальні форми людського освоєння дійсності. Проблема відчуження людини в сучасному світі.

Змістовий модуль 5. Наука і освіта.

Тема 8. Наука як компонент культури

Поняття науки. Визначальні характеристики науки. Наука як системна форма знання. Наука як соціальний інститут. Наука і освіта. Періодизація історії науки. Особливості рівнів наукового пізнання. Проблема, гіпотеза, теорія як форми наукового пізнання. Проблема істинності наукових знань.

Поняття про метод і методологію. Основні методи наукового пізнання. Сцієнтизм і антисцієнтизм. Уявлення про етику науки: Л. Витгенштейн - Д. Дьюї - М. Шлик - Р. Карнап - К. Поппер.

Тема 9. Конструктивістська педагогіка і емпірико-аналітичні напрямки в філософії освіти.

Роль емпірико-аналітичних наук у пізнанні. Одномірність сцієнтизму. Філософсько-педагогічні концепції з позицій біхевіоризму, гештальптізму, психоаналізу, кібернетики.

Аналітична філософія з поч. 60-х рр. ХХ ст. в США, Англії, Австралії (І. Шеффлер, Р.С. Пітерс, Е. Макміллан, Д. Солтис та ін.). Від логічного позитивізму до філософії пізнього Л. Витгенштейна. Інтеграція освітнього знання методом логічного аналізу мови: виявлення змісту основних термінів ("освіта", "навчання" і т.п.), "логічної географії" їхніх зв'язків. Обмеження змісту освіти критеріями наукової перевірки. Критико-раціоналістична філософія К. Поппера, В. Брецинка, Г.

Здарцила, Ф. Кубе, Р. Лохнера і ін.

Змістовий модуль 6. Постмодернізм як філософська програма.

Тема 10. Постмодернізм і класична філософія освіти

Поняття освіти в філософії. Основні світоглядні парадигми. Освіта в традиційному та модерністському суспільстві. Репродуктивні і інноваційні моделі освіти. Зміна уявлень про взаємозв'язок суб'єкта і об'єкта в історії філософії. Постмодерністська картина світу. Постмодернізм як філософська програма та його вплив на сучасний світ. Ж.-Ф. Ліотар - Ж. Деррида - Ж. Бодрийар - Ж. Делез - Ф. Гваттарі.

Тема 11. Національна ідея як вектор освітнього простору.

Пошук національної ідеї. Проблеми самоідентифікації нації. Дилема національного та загальнолюдського в освіті і вихованні. Проблема сумісності європейських та вітчизняних освітніх парадигм. Перехід від моністичної ідеології до плюралістичної методології. Сучасні форми перекваліфікації та підвищення кваліфікації працівника. Гуманітаризація як засіб гуманізації освіти. Розвиток нових інформаційних технологій освіти в Україні (неперервне та дистанційне навчання). Світоглядно-методологічні виміри реформи середньої і вищої освіти в Україні. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст.

Основні програмні компетентності і результати навчання згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
ЗК 1. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізовувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність).	ПРН 1. Аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів і гуманістичних ідеалів.
ЗК 2. Здатність до міжособистісної	ПРН 2. Розв'язувати конфліктні ситуації у найбільш ефективний спосіб.
	ПРН 3. Виявляти повагу до

<p>взаємодії, роботи в команді, спілкування інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність).</p> <p>ЗК 4. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до своїх обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність).</p> <p>ЗК 5. Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості (підприємницька компетентність).</p> <p>ФК 13. Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі.</p>	<p>української культури та національної ідентичності.</p> <p>ПРН 6. Розв'язувати проблеми навчально-виховного характеру.</p> <p>ПРН 10. Володіти прийомами і засобами формування ключових і предметних компетентностей.</p> <p>ПРН 13. Створювати ситуацію критичного та логічного мислення.</p> <p>ПРН 14. Уміти спонукати учнів до висловлювання ціннісних ставлень.</p>
---	--

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): основна увага приділяється вивченню базової літератури, вмінню самостійно мислити, здатності оперувати понятійним апаратом.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Своєчасне виконання практичних завдань та самостійної роботи є обов'язковим. Відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки), відбуваються на консультаціях згідно графіку.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувачі вищої освіти дотримуються правил академічної доброчесності згідно Положення про академічну доброчесність у БДПУ. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем.

Політика щодо відвідування. Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають лекції і практичні заняття курсу. У будь-якому випадку здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: інтернет-ресурси, таблиці тощо.

Система оцінювання та вимоги: формами контрольних заходів є поточний та підсумковий контроль. Об'єктами поточного контролю є: систематичність, активність та результативність роботи протягом семестру щодо вивчення та засвоєння програмного матеріалу дисципліни; рівень виконання здобувачем завдань для самостійного опрацювання, які завантажуються на платформу MOODLE у встановлені терміни.

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного контролю та підсумкового контролю. Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних під час поточного контролю та підсумкового контролю і вираховується за 100-бальною шкалою.

При оцінюванні на практичних заняттях враховується активна участь студентів у занятті, здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань, самостійної роботи.

Підсумковий контроль відбувається у формі заліку, який передбачає перевірку теоретичних знань та практичних навичок.

Таблиця 4. Внутрішня університетська шкала оцінювання

Шкала оцінювання, що використовується в університеті	Шкала оцінювання ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку:

Поточне тестування та самостійна робота	сума
---	------

Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4		Змістовий модуль 5		Зміст Модуль 6			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11		100
10	9	9	8	8	8	9	10	10	10	9		

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Література до курсу

Базова

1. Аніловська, Г. Я. Університетська освіта: навч. пос. Львів: Магнолія, 2021. 304 с.
2. Ладанюк А.П. Методологія наукових досліджень : навчальний посібник. К. : Ліра-К, 2020. 352 с.
3. Опачко М.В. Філософія сучасної освіти. Навчально-методичний посібник . Ужгород: УжНУ, 2019. 60 с.
4. Петрушенко В. Л. Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції. Львів: «Магнолія- 2006», 2021. 350 с.
5. Пономарьов О. С., Костиця І. В. Практикум з філософії освіти : навчально-методичний посібник . Харків: НТУ «ХП», 2019. 104 с.
6. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 4-те вид., переробл. Харків : Право, 2023. 424 с.
7. Філософія освіти. Навчальний посібник. / Т.Н. Кучера, Л.І. Насонова, В.В. Дейнека. Харків: ХНМУ, 2015. 63 с.
8. Філософія освіти (хрестоматія); уклад.: Огнев'юк В. О., Кузьменко О. М. Київ, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. 506с.
9. Філософія освіти і науки: навч. посіб. / І. С. Алексейчук та ін. Слов'янськ , 2019. 365 с.
10. Філософія освіти: навч. пос. /за ред. В. П. Андрущенко та ін. К.: Вид. НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2021. 348 с.

11. Філософія науки : підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко, В. Л. Чуйко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової. К. : ВПЦ "Київський університет", 2018. 255 с.

Допоміжна

1. Жижко Т. А. Філософія академічної освіти : Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. 403 с.
2. Калюжна В. Ю. Філософія освіти американського Просвітництва . Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2008. 206 с.
3. Карпенчук С. Г. Філософія освіти (загальна теорія педагогіки). К. : Видавничий дім "Слово", 2013. 687 с.
4. Навчальний посібник з курсу «Філософія науки». / Укл. Стежко З. В. Кропивницький: ЦНТУ, 2020. 93 с
5. Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України): збірник наукових праць. За ред. Кременя В. Г. К. : Сам, 2017.
6. Радіонова, І. О. Сучасна американська філософія освіти та виховання: тематичні поля та парадигмально- концептуальні побудови. Х. : ХДПУ, 2000. 208 с.
7. Романенко М. І. Філософія освіти: історія і сучасність Д. : Промінь, 2001. 178 с.
8. Семенюк Н. В. Філософія безперервної освіти: Київ : Знання України, 2014. 347 с.
9. Філософія, логіка, філософія освіти: кредитно-модульний курс / за ред. Р.О. Додонова, Л.І. Мозгового. К.: Центр учбової літератури, 2014. 512 с.
10. Філософія освіти і науки: навч. посіб. / В. П. Загороднюк та ін. Київ: Знання України, 2017. 348 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ <http://edu.bdpu.org>
2. Базалук О.О., Юхименко Н.Ф. Філософія освіти: Навчально-методичний посібник. Київ, 2010. 164с. http://moskalik.at.ua/inshi/filosofija_osviti.pdf
3. Губерський Л.В., Приятельчук А.О., Бойченко І.В. (ред.) Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення) <http://www.twirpx.com/file/1035587/>
4. ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ: Навчальний посібник / За заг. ред. В. Андрущенко, І. Передборської. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009.

<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/4052/1/Philosophy%20of%20Education.pdf>

5. Навчальний посібник з курсу «Філософія освіти» / Т.Н. Кучера, Л.І. Насонова, В.В. Дейнека. Харків: ХНМУ, 2015. 63 с.
<http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/11218/3/%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8%20-%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>

6. Огнев'юк В. О. *Філософія освіти: хрестоматія*. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Київ, 2014.- <http://elibrary.kubg.edu.ua/6674/>

7. Клепко С.Ф. ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОНТЕКСТІ . Полтава: ПОІППО, 2006. 328 с.
<http://moskalik.at.ua/inshi/klepko2.pdf>